

ELS CRÍTICS

literatura
RAMON PLA I ARXÉ

A 'Les palmeres salvatges' (1939), de William Faulkner, transgredeix, com fa sovint l'autor, els models literaris —i morals— de l'època en sintonia amb les avantguardes d'aquells dies. El resultat és una novel·la molt complexa, molt brillant i molt contundent que és la segona vegada (1984 i 2022) que s'ha traduït al català.

Ni innocència, ni culpa, ni esperança

Les palmeres salvatges
WILLIAM FAULKNER

Traducció d'Esther Tallada
Edicions de 1984
Barcelona, 2022
379 pàgines

William Faulkner (1897-1962, nascut i mort a l'estat sudista del Mississipi), va escriure relats curts i guions de pel·lícules, però, sobretot, algunes grans novel·les que li valgueren el Premi Nobel (1949) i un gran prestigi internacional (*Les palmeres salvatges*, 1939, per exemple, ha estat traduïda dues vegades —1984 i 2022— al català) Tanmateix, no són novel·les fàcils, perquè sovint són transgressores dels models literaris —i morals— de l'època en sintonia amb les avantguardes d'aquells dies. En qualsevol cas, la seva és una obra culturalment rellevant i literàriament valuosa.

A *Les palmeres salvatges*, Faulkner deixa constància del "què" i del "perquè" de la seva singular manera d'escriure novel·les. Ho mostra, per exemple, en un dels protagonistes que escriu novel·les per maquillar la seva condició d'aturat. Són fulletons molt elementals amb uns arguments aproximadament versemblants, adobats amb algunes dosis de sentimentalisme i d'exemplaritat, que poden començar, com la del metge, dient: "A setze anys vaig ser mare

soltera". Doncs bé, de tot això Faulkner en fuig com de la pesta i substitueix la primacia de les anècdotes per la de l'experiència de la realitat, sense que hi interfereixi una valoració conscient i reflexiva del personatge.

Però, com evitar reduir la trama a un enfilall intrigant d'anècdotes? Doncs, d'entrada, publicant, simultàniament, dues narracions—amb personatges i èpoques diferents, amb coincidències i contrastos paradoxals— que s'alternen, sistemàticament, al llarg de tota la novel·la; la qual cosa constitueix, de fet, una invitació a intuir el que els dos relats comparteixen —més enllà, de les anècdotes— i, per tant, el que expressen i signifiquen.

El primer relat —*Les palmeres salvatges*— el protagonitza un metge que perd respectabilitat social quan s'aparella amb la dona del seu veí i aconsegueix així un petit paradís, si més no carnal. Però és ell qui el demoleix quan la dona vol avortar i ell —sempre dubitatiu i evasiu— acabarà perdent-la. Certament, té la possibilitat d'estalviar-se les conseqüències —morals i penals— dels seus actes, però prefereix

parasitar —tancat— en el record i en el dol que escapolar-se de la justícia o suïcidar-se. El segon relat —*El vell* (com s'anomena al riu Mississipi)— explica la història d'un reclús condemnat a quinze anys i obligat a treballar en un camp d'ordi. Una brutal inundació, però, li permet, temporalment si més no, una llibertat que ell utilitza per lluitar per la seva supervivència i per la d'altres. Però quan torna, lliurement, a la presó, uns jutges —ja, els d'aleshores, despòtics i estúpids— incrementen la seva condemna en deu anys més. El reclús ho accepta, impassible, com algú que prefereix el confort de la reclusió al risc de l'aire lliure. En els dos casos —i això és l'essencial— els dos protagonistes només saben —i poden— viure com són, sense que res pugui canviar-los, ni idealitzar-los, ni condemnar-los. Faulkner ens mostra a *Les palmeres salvatges* una humanitat patètica, sense innocència, ni culpa, ni esperança.

I això ho sabem no perquè un personatge escrigui unes memòries reflexives o un narrador omniscient ens ho construeixi i valori, sinó perquè el text ens situa en l'experiència —immediata, sense mediacions— dels personatges. Per això el relat no és lineal sinó que, com la ment humana, es dispersa en associacions aparentment arbitràries, reproduïx ocasionalment el seu pobre llenguatge —“Portar una barca, avon”?[...] onte coi vols portar-la?”— i es val d'unes extraordinàries imatges que els personatges no sabrien dir però que sintetitzen, contundentment, el que senten.

Les palmeres salvatges és una novel·la difícil perquè sorprèn modificant sovint el seu singular ús del temps o de les tècniques o de la perspectiva i perquè només ens subministra una petita part del que realment passa, transferint així al lector la responsabilitat d'intuir-ho i de construir ordenadament —amb suficients garanties, això sí— la trama. Hemingway en deia la “teoria de l'iceberg” que ens fa “sentir més del que entenem”. Per això no hauria estat de més facilitar al lector una introducció orientadora. Pel que fa a la traducció, tot i que és valuós i satisfactori l'esforç de recrear la potència agressiva de la prosa de Faulkner, quan tradueix “God damn it”, una vegada “L'hòstia de Déu!” i una altra “Collons de Déu!”, sembla que, en aquest punt, la traductora s'ha passat de frenada.

William Faulkner

INDEPENDÈNCIA ÉS REVOLUCIÓ.
La sobirania en un món en crisi
 ALBERT BOTRAN

NOVETATS 314
 Edicions Tres i Quatre / València

Pots seguir-nos a **Facebook** i **Twitter**
 Visita la nostra botiga virtual en www.tresiquatre.cat